

Richard Dawkins: **SOBECKÝ GEN** (The Selfish Gene). Přel. V. Kopský. Mladá fronta (edice Kolumbus), Praha 1998. 320 str., 219 Kč.

Proč existuje konflikt ve zdánlivě mírumilovných vztazích mezi rodiči a jejich potomky, mezi generacemi a dokonce mezi partnery? Opravdu živočišné chování při komunikaci čestně informují o svých úmyslech? Proč se organismy (samozřejmě člověka nevyjímaje) někdy chovají sobecky a někdy altruisticky? A není to vše jen zdání? Co se skrývá pod povrchem?

R. Dawkins je autorem 5 knih; zatím jedinou, která vyšla česky byla v pořadí předposlední Reka z ráje. První a nejvýznamnější — Sobecký gen — vychází v českém překladu až nyní (1. vyd. 1976). Mnohdy větším přínosem vědě než nový objev, je spíše nový pohled na známá fakta. Mladý R. Dawkins se dokázal podívat na vztahy mezi organismy neotřelým a tradičními představami nezaujatým pohledem. Má ohromující schopnost si klást otázky (a nacházet nečekané odpovědi) tam, kde jiní ani netuší, že je, nač se ptát. I velmi složité evoluční myšlenky dovede vysvětlit způsobem srozumitelným i naprostému laikovi. I přes jednoduchost výkladu se staly Dawkinsovy myšlenky inspirací také pro odborníky.

V českém překladu vychází 2. vydání z r. 1989 doplněné rozsáhlými poznámkami k připomínkám myšlenkových odpůrců.

Tomáš Grim

František Kovařík: **ŠTÍŘI**. Nakladatelství Madagaskar, Jihlava-Pákov 1998. 175 str., 120 bar. foto, 40 čb. obr.

Pod četnými články pojednávajícími o životě, rozšíření, taxonomii, etologii nebo chovu štířů, které řadu let vycházejí v odborných i populárně vědeckých časopisech, je podepsán František Kovařík. Není proto překvapením, že je také autorem nové knihy o štířech. Je to v krátké době již druhá publikace ze stejného nakladatelství od téhož autora, která se zabývá pavoukovci.

Podobně jako nedávno vydaní Sklípka (viz recenze v Živě 5/98), i Štíři mají nápadný a po výtvarné stránce dobře vypra-

covanou obálku, na 160 zdařilých, většinou barevných snímků, řadu perokreseb a především množství zajímavých a často překvapujících údajů.

V první, obecné části se kniha zabývá původem štířů, jejich morfologií a anatomií, rozmnožováním a vývojem, místy výskytu a způsobem života.

Jako téma pochopitelně nechybí nejpopulárnější vlastnost těchto legendami a mýty opředených tvorů — jejich jedovatost. Dozvíme se rovněž podrobnosti o smutném osudu jediného českého druhu štíra (Živa 1991, 4: 169). Vítanou kapitolou je pojednání o evropských štířech s klíčem k jejich určení. Spolu se sklípkaný se i štíři stávají vyhledávanými a oblíbenými chovanci v domácích teráriích. Zájemci o jejich chov tu naleznou nezbytné a cenné rady o typech terárií, krmení, odchovu i o nejvhodnějších druzích pro chov, mezi něž rozhodně nepatří ty, jejichž bodnutí může být pro člověka fatální.

Druhá, speciální část knihy zcela jistě uspokojí i nejvážnější zájemce o taxonomii a zoogeografii štířů. Jde o přehled všech 1 231 dosud známých recentních druhů štířů s uvedenými oblastmi výskytu. Seznam je v současné době na světě jediným úplným soupisem druhů této živočišné skupiny, vypracovaným podle nejmodernějších taxonomických hledisek.

Antonín Kůrka

ENCYKLOPEDIE SVĚT ZVÍŘAT. Albatros, Praha 1997, 1998.

V průběhu letošního roku se objevily na pultech našich knihkupectví další tři svazky úhledného encyklopedického díla o zvířatech celého světa, vydávaného nakladatelstvím Albatros. Jde o dva díly ze souboru o ptácích (IV, V) a první ze dvou dílů o rybách (VIII). Spolu s prvním svazkem (Savci I), který už vyšel koncem r. 1997, máme tu před sebou už podstatnou část monumentální encyklopedie zvířat, rozvržené do 12 svazků a plánované k dokončení v roce 2001. To nám dává možnost, posoudit už v této etapě vydávání jak záměr, tak i vlastní realizaci tohoto ambiciózního a rozsáhlého projektu, jehož úspěch bude záviset i na

zájmu čtenářů. Jde nesporně o projekt velmi nákladný, vyžadující jak spolupráci vhodných autorů a zejména ilustrátorů, tak i značnou péči vydavatelskou včetně investice do kvalitního papíru atd. Hotové svazky nás přesvědčují, že to vše se vydavatelství podařilo.

Autory jednotlivých svazků jsou naši přední specialisté střední generace, také výběr ilustrátorů je třeba pochválit, i když spoluautorství několika malířů s odlišnými přístupy by nemuselo vždy vyjít. Také rozdělení celého díla do poměrně útlých svazků o 150 str. má svou logiku a výhody a není vedeno jen snahou o snazší prodejnost. Každý svazek obsahuje kolem 50 tabulí, každou s vyobrazením 8–10 druhů a rozsáhlý soubor doplňujících perokreseb. Takový přehled vesměs velmi zdařilých portrétů širokého souboru všech významnějších zástupců jednotlivých tříd živočichů, neměl dosud náš čtenář nikde k dispozici. Podobně je třeba pochválit i práci jednotlivých autorů textu. I když těžší publiku tohoto typu je v popisu druhů a nemusí tedy být vždy příliš čtivé, je třeba ocenit zejména dobře vyvážené potřebné úvodní kapitoly (Pták je když...), celkově velmi obhatý výběr druhů, který dává dobrou představu o rozmanitosti jednotlivých řádů a kde jsou téměř v úplnosti uvedeni naši zástupci a připojen široký výběr všech významnějších druhů světových. Jsou už také (často poprvé v naší populární literatuře) zaznamenány nejnovější poznatky o fylogenezi a systematickém zařazení mnohých dříve sporných druhů nebo skupin i nejnovější objevy z biologie a ekologie popisovaných forem. Podařilo se tak obohatit naši populárně-naučnou literaturu o potřebné, čtivé a bohatě ilustrované encyklopedické dílo, které svým obsahem i rozsahem plně odpovídá nárokům čtenáře na přelomu tisíciletí. Je třeba ocenit, že jde o původní dílo českých autorů, které si nijak nezadá s podobnými publikacemi zahraničními. Tím zároveň demonstruje vysokou úroveň, jaké naše zoologická věda v posledních desetiletích dosáhla. Encyklopedie by neměla chybět v knihovně žádného zájemce o přírodu, i když její pořízení není záležitostí nejlevnější.

V. Hanák

CELOROČNÍ OBSAH — kulěrová příloha

Forum

Fassatiou O.: Sbírky živých organismů. LXVI
Hadinec J.: Současný stav pražského univerzitního herbáře. LII
Holec J.: Co je třeba, aby to v herbáři fičelo. XXXIV
Skočedoplová B.: Zpátky na zem. XVIII
Stančík D.: Herbář, kde to fičí. II
Zeidler M.: Biodiverzita, metody molekulární biologie a ohrožené druhy rostlin. XCIV

Hokus

Adamec L.: Několik rad k pěstování vodních rostlin. LXIX
-is-: Měření ploch vážením. XVII
-km-: Hřebíky nejen do rakve. V
-kp-: Chvostoskok ekoinženýrem v akvaristice. XXXIII

-lm-: Anatomický preparát ze semen či plodů. LXXXIV
-MR-: Izoluj si sám. LI

Hovoříme s pedagogyIV, XX, LXXXVI
se studentyXXXVI, LIV, LXX

Výroční články

Hanel L.: Za Oldřichem Kaplerem. XXXIV
Herán I.: K pětadesátinám ing. L. J. Dobrobruky. LXXVII
Hrouda L.: Prof. Josef Dostál. XXIX
Jeník J.: Profesionální proměny doc. Kubíkové. XXXV
Klein Z.: Etologie — tři významná výročí. LVI
Kovář P.: Václav Větvička. III
Kovář P.: Poděkování prof. Rychnovské. XCVI
Kovář P.: Vzpomínka na MUDr. Miroslava Holuba. LXXVII
Kratochvíl P.: Otto Wichterle odešel. LXV
Kříša B.: 100 let pražského univerzitního pracoviště. LXXXI
Tajovský K.: Josef Rusek šedesátiletý. LXI

Osobnosti a instituce v zahraničí

Prof. Alastair Fitter. XLIV
Prof. Richard T. T. Forman. LXXVI
Prof. Eddy van der Maarel. XXVIII
Prof. James D. Watson. XLIX
Prof. Yehudah L. Werner. VI
Prof. Otti Wilmannsová. XCV

Průvodce ekonomik přírody

Kovář P.: 12. May (V), 13. Ellenberg (XVII), 14. Whittaker (XXXIII), 15. Dansereau (L), 16. Likens (LXIX), 17. Harper (XCIII)

Příroda — věc veřejnáXIV, XLV, XXX

Příroda/přírodověda — věc (ne)veřejnáLXII, LXXVIII, XCVIII

Průběžné zprávy

Aktuality, Ankety, Anotace, Inzerce, Kalendář biologa, Ohlasy čtenářů, Recenze, Skripta a učební texty, Úryvky z knih, Výňatky ze zahraniční literatury, Významné uspořádané akce, Kontaktní adresy, Summary